

УДК 336.24

JEL Classification: M41, M42, O23

ЛІХОНОСОВА Г. С.¹, МАДЖАР В. М.²

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ ПІДПРИЄМСТВ

DOI: 10.32620/cher.2020.4.08

Постановка проблеми. Здійснення експортно-імпортних операцій суттєво визначає специфіку діяльності підприємств пивоваріння, умов їх функціонування, оскільки підвищується рівень невизначеності, ризику, виникає необхідність конкурувати з міжнародними пивними магнатами, потрібно вміти пристосовуватись до зовнішньої економічної ситуації, яка постійно змінюється, особливо в умовах карантинних обмежень внаслідок пандемії. Щоб вижити, потрібно правильно визначити свою стратегію та тактику поведінки на зовнішніх ринках, необхідно систематично аналізувати зовнішнє середовище й своєчасно застосовувати відповідні управлінські заходи. *Метою статті є* аналіз експортних можливостей і організації експортно-імпортних операцій пивоварного підприємства, виявлення основних проблем в даному процесі для розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення управління цими операціями. *Предмет дослідження* – фінансові аспекти управління експортно-імпортними операціями пивоварного підприємства. *Методи, використані в дослідженні:* спостереження, економіко-статистичного, логічного та порівняльного аналізу, групування, узагальнення і класифікації, системного та структурного підходів. *Виклад основного матеріалу.* У статті виявлено особливості організації експортно-імпортних операцій на ПРАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС УКРАЇНА», здійснено оцінювання і аналіз параметрів експортно-імпортної діяльності підприємства пивоваріння, оцінено ефективність здійснення експортно-імпортних операцій на підприємстві, визначено напрями вдосконалення системи управління експортно-імпортними операціями, розроблено заходи активізації експортної діяльності та внутрішнього контролю за процесом здійснення експортно-імпортних операцій ПРАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС УКРАЇНА». *Практичне значення одержаних результатів* полягає у можливості застосування розроблених пропозицій і рекомендацій з метою удосконалення фінансових аспектів управління експортно-імпортними операціями пивоварного підприємства. *Висновки дослідження.* Запропоновані заходи активізації експортно-імпортної діяльності пивного підприємства включають впровадження програмного забезпечення, використання концепції JIT, раціоналізацію складського процесу, активізацію роботи відділу зовнішньоекономічних зв'язків тощо. Серед заходів, які запропоновано: здійснення комплексного дослідження стосовно підвищення ефективності та розширення зовнішньоекономічної діяльності підприємства, обґрунтування напрямів щодо удосконалювання системи управління та планування експортно-імпортних операцій підприємства. Встановлено, що завоювання конкурентних позицій українським підприємством пивоваріння можливе за рахунок забезпечення високої якості пива, продажу елітних сортів пива при поєднанні з низькою ціною порівняно з європейськими та світовими цінами, напрями активізації також тісно пов'язані із розвитком мережі збуту, оптимізації транспортних витрат, запровадження ефективного механізму стимулювання продажів пива в умовах карантинних обмежень.

Ключові слова:

фінансовий контроль, експортно-імпортні операції, експортні можливості, ефективність.

¹ Ліхоносова Ганна Сергіївна, д-р екон. наук, професор кафедри фінансів, обліку і оподаткування, Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна.

Likhonosova Ganna, Doctor of Economic Sciences, Professor of Finance, accounting and taxation Department National Aerospace University «Kharkiv Aviation Institute», Kharkiv, Ukraine.

ORCID ID: 0000-0001-6552-8920

e-mail: a.likhonosova@gmail.com

² Маджар Владислав Миколайович, студент спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна.

Madzhar Vladyslav, student of 072 Finance, banking and insurance Speciality, National Aerospace University «Kharkiv Aviation Institute», Kharkiv, Ukraine.

ORCID ID: 0000-0001-8513-4322

e-mail: v.madzhar.v@gmail.com

FINANCIAL ASPECTS OF EXPORT-IMPORT MANAGEMENT OPERATIONS OF ENTERPRISES

Formulation of the problem. Export-import operations significantly determine the specifics of brewing enterprises, the conditions of their operation, as the level of uncertainty, risk, the need to compete with international beer tycoons, enterprises need to be able to adapt to the ever-changing external economic situation, especially in quarantine restrictions. To survive enterprises need to correctly define their strategy and tactics of behavior in foreign markets, to systematically analyze the external environment and timely apply appropriate management measures. *The aim of the research* is to analyze the export opportunities and organization of brewery export-import operations, to identify the main problems in this process, to develop practical recommendations for improving the management of these operations. *The subject of the research* is the financial aspects of the management of export-import operations of the brewery. *The methods of the research:* observation, economic-statistical, logical and comparative analysis, grouping, generalization and classification, system and structural approaches. *The statement of basic materials.* The article reveals the peculiarities of the organization of export-import operations at PJSC "ABINBEV EFES UKRAINE", evaluates and analyzes the parameters of export-import activities of the brewing enterprise, evaluates the effectiveness of export-import operations at the enterprise, identifies areas for improving export-import management. measures to intensify export activities and internal control over the process of export-import operations of PJSC "ABINBEV EFES UKRAINE". *The practical significance of the research* lies in the possibility of applying the developed proposals and recommendations in order to improve the financial aspects of the management of export-import operations of the brewery. *Conclusions and perspectives of further research.* The proposed measures to intensify the export-import activities of the brewery include the introduction of software, the use of the JIT concept, the rationalization of the warehousing process, the intensification of the department of foreign economic relations, etc. Among the measures proposed for implementation by the Department of Foreign Economic Relations of the brewing enterprise – a comprehensive study to improve efficiency and expand foreign economic activity of the enterprise, substantiation of areas for improving the management system and planning of export-import operations of the enterprise. It is established that the conquest of competitive positions by the Ukrainian brewing enterprise is possible due to ensuring high quality beer, sale of elite beers at a low price compared to European and world prices, areas of activation are also closely related to the development of sales network, an effective mechanism to stimulate beer sales under quarantine restrictions.

Key words:

financial control, measures, export-import operations, export opportunities, efficiency.

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ ПІВВАРЕННЯ

Постановка проблеми. Осуществление экспортно-импортных операций существенно определяет специфику деятельности предприятий пивоварения, условий их функционирования, поскольку повышается уровень неопределенности, риска, возникает необходимость конкурировать с международными пивными магнатами, нужно уметь приспосабливаться к внешней экономической ситуации, которая постоянно меняется, особенно в условиях карантина вследствие пандемии. Чтобы выжить, нужно правильно определять свою стратегию и тактику поведения на внешних рынках, необходимо систематически анализировать внешнюю среду и своевременно применять соответствующие управленческие мероприятия. *Целью статьи* является анализ экспортных возможностей и организации экспортно-импортных операций пивоваренного предприятия, выявление основных проблем в данном процессе для разработки практических рекомендаций по усовершенствованию управления этими операциями. *Предмет исследования* – финансовые аспекты управления экспортно-импортными операциями пивоваренного предприятия. *Методы, использованные в исследовании:* наблюдение, методы экономико-статистического, логического и сравнительного анализа, группировки, обобщения и классификации, системного и структурного подходов. *Изложение основного материала.* В статье выявлены особенности организации экспортно-импортных операций на ЧАО «АБІНБЕВ ЕФЕС УКРАЇНА», осуществлено оценивание и анализ параметров экспортно-импортной деятельности предприятия пивоварения, оценена эффективность осуществления экспортно-импортных операций на предприятии, определены направления совершенствования системы управления экспортно-импортными операциями, разработаны меры активизации экспортной деятельности и внутреннего контроля за процессом осуществления экспортно-импортных операций ЧАО «АБІНБЕВ ЕФЕС УКРАЇНА». *Практическое*

значення отриманих результатів заключається в можливості застосування розроблених пропозицій і рекомендацій з метою удосконалення фінансових аспектів управління експортно-імпортними операціями пивоварного підприємства. *Висновки дослідження.* Пропозиції за активізації експортно-імпортної діяльності пивного підприємства включають впровадження програмного забезпечення, застосування концепції JIT, раціоналізацію складського процесу, активізацію роботи відділу зовнішньоекономічних зв'язків і т.д. Серед заходів, запропонованих для виконання відділом зовнішньоекономічних зв'язків підприємства пивоварення – виконання комплексного дослідження по підвищенню ефективності і розширенню зовнішньоекономічної діяльності підприємства, обґрунтування напрямків по удосконаленню системи управління і планування експортно-імпортних операцій підприємства. Встановлено, що завоювання конкурентних позицій українським підприємством пивоварення можливо за рахунок забезпечення високої якості пива, продажі елітних сортів пива при поєднанні з низькою ціною по порівнянню з європейськими і світовими цінами, напрямків активізації також тісно пов'язані з розвитком мережі збуту, оптимізації транспортних витрат, впровадженням ефективного механізму стимулювання продажів пива в умовах карантину.

Ключові слова:

фінансовий контроль, експортно-імпортні операції, можливості, ефективність.

Постановка проблеми. Здійснення експортно-імпортних операцій сприяє розширенню ринків збуту, збільшенню обсягів виробництва та підвищує якість продукції, що створює всі умови для зміцнення конкурентних позицій як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. Тому для будь-якого підприємства одним із ключових завдань є підвищення ефективності експортно-імпортних операцій, особливо в умовах жорсткої конкуренції, пов'язаної з глобалізацією ринків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці підвищення ефективності експортно-імпортних операцій, а також визначення напрямків удосконалення системи управління експортно-імпортними операціями присвячені наукові праці багатьох дослідників, зокрема П.О. Гринько [1], І.А. Волкової, І.В. Гірчук [2], Е.О. Ковтун [3], О.Г. Мельник, М.Я. Нагірної [4], Л.М. Малярець, Г.В. Моргун [5], К.Е. Решетняк [6]. Окрім того, українські автори підкреслюють необхідність врахування різних аспектів проведення аудиту фінансового стану підприємств, які виходять на зовнішній ринок, зокрема Н.Г. Шепель [7], І. В. Ховрак [8]. Ук та багатьох інших. П.О. Гринько розглянуто теоретико-методологічне забезпечення формування системи показників діагностики ефективності експортно-імпортної діяльності промислового підприємства й визначено принципи, вимоги, що висуваються до системи показників діагностики ефективності експортно-імпортної діяльності промислового підприємства, функції діагностики, які реалізуються завдяки цій системі, структурні складники ефективності цієї діяльності [1]. Н.Г. Шепель виявлено фактори впливу на розвиток зовні-

шньоекономічної діяльності України та охарактеризовано їх наслідки, сформульовано рекомендації щодо стабілізації ведення зовнішньоекономічної діяльності шляхом формування системи оцінки потенційних можливостей і ризиків підприємства, інструментів визначення напряму та розміру впливу факторів на зовнішньоекономічну діяльність підприємства [7]. Е.О. Ковтун досліджено аспекти механізму управління зовнішньоекономічною діяльністю, розглянуто основні фактори ефективності управління експортно-імпортними операціями, визначено основні недоліки вибору та формування здійснення ефективних експортно-імпортних операцій [3]. Не зменшуючи вагомості внеску дослідників у розвиток питань підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання різних галузей народного господарства, залишається актуальною проблема удосконалення фінансових аспектів управління експортно-імпортними операціями пивоварних підприємств, оскільки пивна індустрія займає значну нішу в усій переробній промисловості України й є прибутковою не лише для інвесторів та безпосередніх виробників, а й для держави.

Метою статті є аналіз експортних можливостей і організації експортно-імпортних операцій пивоварного підприємства, виявлення основних проблем в даному процесі для розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення управління цими операціями.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження динаміки експорту та імпорту пива у 2015-2019 рр. виявили тенденції щодо зростання експорту пива при загальному скороченні обсягів виробництва,

таким чином переорієнтація на зовнішній ринок дозволяє виробникам виживати за умови спаду пивного виробництва та скорочення

внутрішнього споживання вітчизняного напою [9]. Обсяги експорту-імпорту пива в Україні наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Експорт-імпорт пива в Україні

Показник	Од. вим.	Значення за роками				
		2015	2016	2017	2018	2019
Експорт	Кількість, тис тонн	99,8	76,9	113,3	126,5	127,5
	Млн дол. США	28	19,1	31,8	35,4	38,6
Імпорт	Кількість, тис тонн	19,7	21,8	29,4	42,2	53,8
	Млн дол. США	22,5	24,9	35,8	51,2	57,2

Джерело: розраховано авторами на підставі [8]

Одним із лідерів українського пивоварного ринку та спільним підприємством найбільшої у світі пивоварної компанії Anheuser-Busch InBev, а також найбільшої пивоварної компанії Туреччини Anadolu Efes є ПРАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС УКРАЇНА». Для

оцінювання і аналізу параметрів експортно-імпоротної діяльності розраховано систему показників, представлених в табл. 2.

Показники ефективності експортно-імпоротної діяльності ПРАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС УКРАЇНА» представлено в табл. 3.

Таблиця 2

Показники ефективності експортно-імпоротної діяльності підприємства

Показник	Порядок розрахунку
1	2
Частка експорту	$ЧЕ = \frac{E}{Q_p} \times 100\%$ <p>E – обсяг експорту товарів (тис. грн); Q_p – обсяг реалізованої продукції (тис. грн.);</p>
Експортна щільність підприємства на зовнішньому ринку	$ЕЩ = \frac{E}{Q_e}$ <p>Q_e – кількість покупців експортної продукції (одиниць);</p>
Темп зміни поставок на експорт	$ТЗПЕ = \frac{E_t}{E_{t-1}}$ <p>E_t – обсяг експорту в поточний період (тис. грн.); E_{t-1} – обсяг експорту в попередній період (тис. грн.);</p>
Рівень продуктової диверсифікації експорту	$ПДЕ = \frac{E_{os}}{E} \times 100\%$ <p>E_{os} – обсяг основного виду експортної продукції, E – обсяг експорту товарів (тис. грн.);</p>
Економічна ефективність експорту (ЕЕЕ)	$ЕЕЕ = \frac{ЧВ_e}{ПВ_e} \times 100\%$ <p>$ЧВ_e$ – чиста виручка в іноземній валюті, переведена у гривні за офіційним курсом на день надходження виручки (тис. грн), $ПВ_e$ – повні витрати підприємства на експорт продукції (тис. грн.);</p>
Вигідність експорту	$ВЕ = \frac{ЧВ_e}{B_e} \times 100\%$ <p>$ЧВ_e$ – чиста виручка в іноземній валюті, переведена у гривні за офіційним курсом на день надходження валютної виручки (тис. грн), B_e – вартість реалізації експортних товарів за внутрішніми цінами (тис. грн);</p>

Продовження табл. 2

1	2
Прибутковість експортних операцій	$ПЕО = \frac{P_e}{Q_{ce}}$ <p>$P_c = ЧВ_e - ПВ_e$ – прибуток від експортних операцій (тис. грн.), $ЧВ_e$ – чиста виручка в іноземній валюті за реалізований товар, переведена у гривні за офіційним курсом на день надходження валютної виручки (тис. грн.), $ПВ_e$ – повні витрати підприємства на експорт продукції (тис. грн.), Q_{ce} – кількість угод експортних поставок (одиниць);</p>
Частка імпорту	$ЧИ = \frac{I}{Q_p} \times 100\%$ <p>I – обсяг імпорту товарів (тис. грн.);</p>
Темп зміни імпорту	$ТЗПІ = \frac{I_t}{I_{t-1}}$ <p>I_t – обсяг імпорту в поточний період (тис. грн.), I_{t-1} – обсяг імпорту в попередній період (тис. грн.);</p>
Економічна ефективність імпорту	$ЕЕІ = \frac{B_i}{ПВ_i} \times 100\%$ <p>B_i – вартість імпортової продукції на внутрішньому ринку (тис. грн.), $ПВ_i$ – витрати підприємства на придбання імпортової продукції (тис. грн.);</p>
Рентабельність імпорту	$РІ = \frac{B_i - ПВ_i}{ПВ_i} \times 100\%$ <p>B_i – вартість імпортової продукції на внутрішньому ринку (тис. грн.), $ПВ_i$ – витрати підприємства на придбання імпортової продукції (тис. грн.).</p>

Джерело: розроблено авторами на підставі [1, 5]

Таблиця 3

Показники ефективності експортно-імпортової діяльності

№	Показник	Значення за роками				
		2015	2016	2017	2018	2019
1	2	3	4	5	6	7
1	Частка експорту	2,07	1,85	1,38	1,18	1,18
2	Експортна щільність підприємства на зовнішньому ринку	1755,73	1693,98	1269,58	1249,28	1659,02
3	Темп зміни поставок на експорт	-	1,01	0,77	1,03	1,27
4	Рівень продуктової диверсифікації експорту	0,63	0,65	0,82	0,80	0,78
5	Економічна ефективність експорту	4,05	2,99	2,81	2,65	2,43
6	Витрати на збут	976107	1094647	1148500	1395710	1716471
7	Повні витрати підприємства на експорт продукції	19522,14	26599,92	21706,65	23587,50	32784,60

Продовження табл. 3

1	2	3	4	5	6	7
8	Курс Євро	1923,29	2608,95	2785,88	3353,28	3171,41
9	Курс долара США	1576,85	2395,07	2669,23	2789,05	2768,82
10	Вигідність експорту	1,14	1,17	1,20	1,19	1,15
11	Прибутковість експортних операцій	1321,91	53017,08	39233,35	38876,50	46848,40
12	Частка імпорту	2,85	2,63	1,77	1,71	1,80
13	Темп зміни імпорту	-	1,04	0,70	1,15	1,34
14	Повні витрати підприємства на імпорт продукції	27855,33	28786,85	20377,05	23833,93	30819,37
15	Економічна ефективність імпорту	3,91	3,93	3,86	3,80	3,93

Джерело: розраховано авторами на підставі [10]

Розраховані показники ефективності експортно-імпоротної діяльності показують, що частка експорту, яка розрахована як відношення обсягу експорту ПРАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС УКРАЇНА» до обсягу реалізованої продукції у 2015 р. склала 2,07%, а у 2019 р.

знижилась на 0,89%. Підвищення обсягу експорту у 2019 р. порівняно з 2018 р. призвело до зростання темпів зміни поставок на експорт з 1,03 до 1,27. За період 2015-2019 рр. відбулося зниження економічної ефективності експорту (рис. 1).

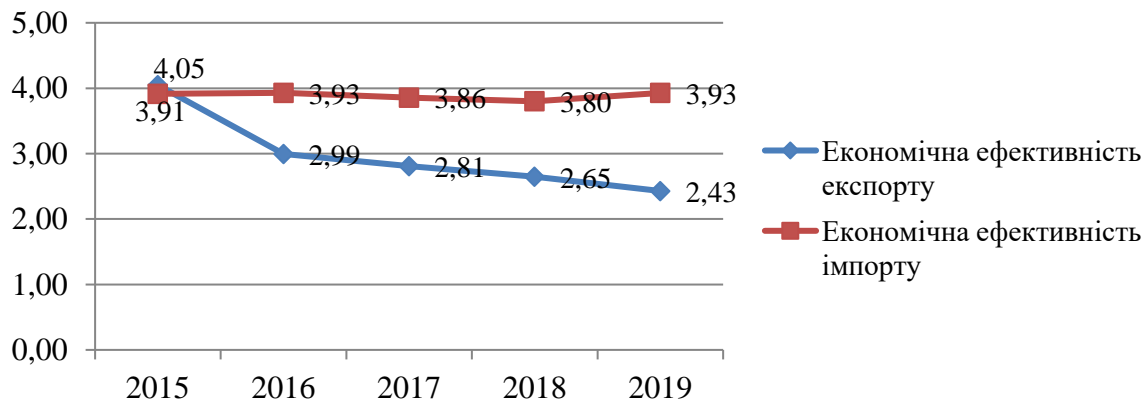

Рисунок 1 – Економічна ефективність експорту та імпорту ПРАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС УКРАЇНА»

Джерело: розроблено авторами на підставі [10]

Збільшилися як загальні витрати підприємства на збут, так і витрати підприємства на експорт продукції з 19522,14 тис. грн. до 32784,60 тис. грн. Вигідність експорту впродовж п'ятирічного періоду майже не змінювалася. Частка імпорту ПРАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС УКРАЇНА» вище за частку експорту, однак упродовж років вона також знижується з 2,85% до 1,80%. Хоча аналіз темпів зміни експорту показав, що у 2019 р. відбувся несуттєвий, але прорив у зростанні обсягів імпорту. Для підвищення ефективності експор-

тно-імпортних операцій запропоновано заходи активізації експортно-імпоротної діяльності ПРАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС УКРАЇНА», що наведено на рис. 2. Для впровадження новітнього програмного забезпечення, що використовується в світі, пропонується на ПРАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС УКРАЇНА» використовувати програмне забезпечення Trade Automation 15, яке дозволяє оптимізувати весь процес купівлі-продажу пива, починаючи з пошуку потенційних клієнтів до відвантаження пива.

Рисунок 2 – Заходи активізації експортно-імпоротної діяльності ПРАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС Україна»

Джерело: розроблено авторами на підставі [3, 5]

Програма має у своєму складі такі функції, що дозволяють максимально якісно проводити діяльність компанії у міжнародному середовищі: оптимізація постачання; управління постачальниками та замовниками; управління транспортом та перевезеннями в цілому; управління імпортом та експортом; слідування за до-

триманням правил і законів, задля уникнення всеможливих протизаконних операцій та аналіз рекламацій. Для активізації експортної діяльності ПРАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС УКРАЇНА» рекомендується активізувати роботу відділу зовнішньоекономічних зв'язків, для чого відділу запропоновано здійснювати заходи, частина з

яких вже виконується відділом зовнішньоекономічних зв'язків, а частину яких пропонуємо включити до роботи відділу (табл. 4). Серед заходів, які запропоновано до здійснення відділом зовнішньоекономічних зв'язків ПРАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС УКРАЇНА» – комплексне дослідження стосовно підвищення ефективності та розширення зовнішньоекономічної діяльності підприємства, обґрунтування напрямів щодо удосконалювання системи управління та

планування експортно-імпортних операцій підприємства.

Також одним з заходів підвищення ефективності експортно-імпортних операцій запропоновано впровадження ефективної системи внутрішнього контролю, яка має забезпечувати отримання ПРАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС УКРАЇНА» позитивного результату експортно-імпортної діяльності, а також запобігати порушенню законодавства.

Т а б л и ц я 4

**Заходи активізації роботи відділу зовнішньоекономічних зв'язків
ПРАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС УКРАЇНА»**

№	Захід	Виконується зараз або пропонується виконувати
1	участь у розробці стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємства	виконується
2	сприяння розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства з метою прискорення його соціально-економічного розвитку	виконується
3	управління, постійне зміцнення й розвиток експортного потенціалу підприємства	виконується
4	забезпечення виконання контрактних зобов'язань, що виникають при укладанні договорів та угод із зарубіжними партнерами	виконується
5	вивчення, збір і накопичення відповідної інформації щодо кон'юнктури іноземних ринків пива	виконується
6	організація та забезпечення ефективності експортно-імпортних операцій	виконується
7	здійснення комплексного дослідження стосовно підвищення ефективності та розширення зовнішньоекономічної діяльності підприємства	пропонується виконувати
8	обґрунтування напрямів щодо удосконалювання системи управління та планування експортно-імпортних операцій підприємства; виявлення напрямків удосконалення методів експортної діяльності	пропонується виконувати
9	вивчення сучасних аналітичних підходів і методів дослідження нових зовнішньоторговельних ринків, освоєння нових ринків ЄС, оцінювання конкурентної позиції підприємства на зовнішньому ринку	пропонується виконувати
10	розробка організаційно-економічних заходів підвищення конкурентоздатності пивної продукції, що експортується	пропонується виконувати
11	оцінка ефективності зовнішньоторговельної діяльності, що містить оцінку рівня та якості виконання підприємством зобов'язань по підписаним контрактах з іноземними партнерами, з'ясування переваг і недоліків щодо виконання підписаних контрактів та договорів	пропонується виконувати
12	аналіз динаміки зовнішньоекономічної діяльності підприємства з урахуванням макроекономічної ситуації в країні	пропонується виконувати
13	розробка та запровадження методики аналітичної оцінки ефективності окремих видів експортних операцій на підприємстві	пропонується виконувати

Джерело: розроблено авторами на підставі [6]

Пропонується удосконалити процесу здійснення внутрішнього контролю відповідно до етапів реалізації експортно-імпортних операцій (рис. 3).

Початком контролю експортно-імпортних операцій можна вважати контроль контрактної діяльності підприємства, тобто перевірка:

– укладених зовнішньоекономічних договорів на предмет відповідності їх міжнародним та національним нормативно-правовим документам, а також внутрішньофірмовим стандартам, положенням підприємства про договірну політику;

– наявності ліцензій чи квот для здійснення експорту та імпорту;

– умов договору, які відповідають домовленості між сторонами;

– правильності використання правил ІНКОТЕРМС;

– правильності встановлення моменту переходу права власності на товар.

Поточний контроль включає стосується дій і операцій у ході їх виконання з метою встановлення, чи правильно вони проходять і відповідають встановленим визначенням (лімітам видачі, нормативним положенням, принципам раціонального і ефективного господарювання тощо) [11].

Внутрішній контроль за рухом товару включає перевірку таких елементів: наявності договорів про матеріальну відповідальність з матеріально-відповідальними особами; наявності затвердженого внутрішнього документообороту з обліку товарно-матеріальних цінностей; дотримання порядку збереження та використання товарів у відповідності з вимогами законодавства; фактичної наявності товарів на певну дату, наявності неліквідних запасів і заходів щодо їх реалізації, обґрунтованості списання недостач і втрат при транспортуванні та збереженні; правильності оцінки товарно-матеріальних цінностей; законності та економічної обґрунтованості операцій їх придбання та реалізації; законності вибраних і використовуваних принципів їх обліку; наявності негосподарських витрат [11].

Контроль експортно-імпортних операцій в частині розрахунків з іноземними контрагентами включає такі процедури: перевірка законності відкриття валютного рахунку; стан розрахунків з кредиторами та дебіторами, дотримання встановлених лімітів, наявність простроченої заборгованості; перевірка достовірності, доцільності та повноти оплат іноземним постачальникам та покупцями; фактична наявність заборгованості по розрахунках з постачальниками, покупцями, різними дебіторами та кредиторами; аналіз договорів, в тому числі своєчасність їх виконання та на предмет економічної безпеки контрагентів; питома вага договорів з передплатою, обґрунтованість надання покупцям і постачальниками комерційних кредитів; питома вага в розрахунках грошових засобів, взаємозаліків, векселів.

Поточний контроль розрахунків з податковими, митними органами за експортно-імпортними операціями включає перевірку:

– правильності суми ПДВ, мита, акцизного податку та митних платежів;

– правильності визначення доходів та витрат для цілей оподаткування;

– правильності відображення у податковому обліку операцій з купівлі іноземної валюти;

– своєчасності перерахування митних платежів, акцизного податку та ПДВ;

– наявності переплат і недоїмок за податками і причини їх виникнення;

– застосовуваних санкцій, штрафів зі сторони фіскальних органів до підприємства, заходів, прийнятих до винних осіб та заходи для попередження порушень;

– аналіз розрахунків з бюджетом (рівень податкового навантаження, рівень впливу заходів податкового планування на величину податкових зобов'язань підприємства).

Наступний контроль виконує важливе завдання у сфері виявлення відхилень і неточностей, яким не зміг запобігти попередній і поточний контроль, його метою є розробка рекомендацій як окремого, так і загального характеру, для того, щоб запобігти виникненню помилок у майбутньому.

Отже, організація внутрішнього контролю на всіх етапах експортно-імпортних операцій дозволить ПРАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС УКРАЇНА» своєчасно виявити відхилення та попередити порушення законодавства шляхом прийняття управлінського рішення, обґрунтованого результатами контролю.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Запропоновані заходи активізації експортно-імпортної діяльності пивного підприємства включають впровадження програмного забезпечення, використання концепції JIT, раціоналізацію складського процесу, активізацію роботи відділу зовнішньоекономічних зв'язків тощо.

Серед заходів, які запропоновано до здійснення відділом зовнішньоекономічних зв'язків підприємства пивоваріння – здійснення комплексного дослідження стосовно підвищення ефективності та розширення зовнішньоекономічної діяльності підприємства, обґрунтування напрямів щодо удосконалювання системи управління та планування експортно-імпортних операцій підприємства.

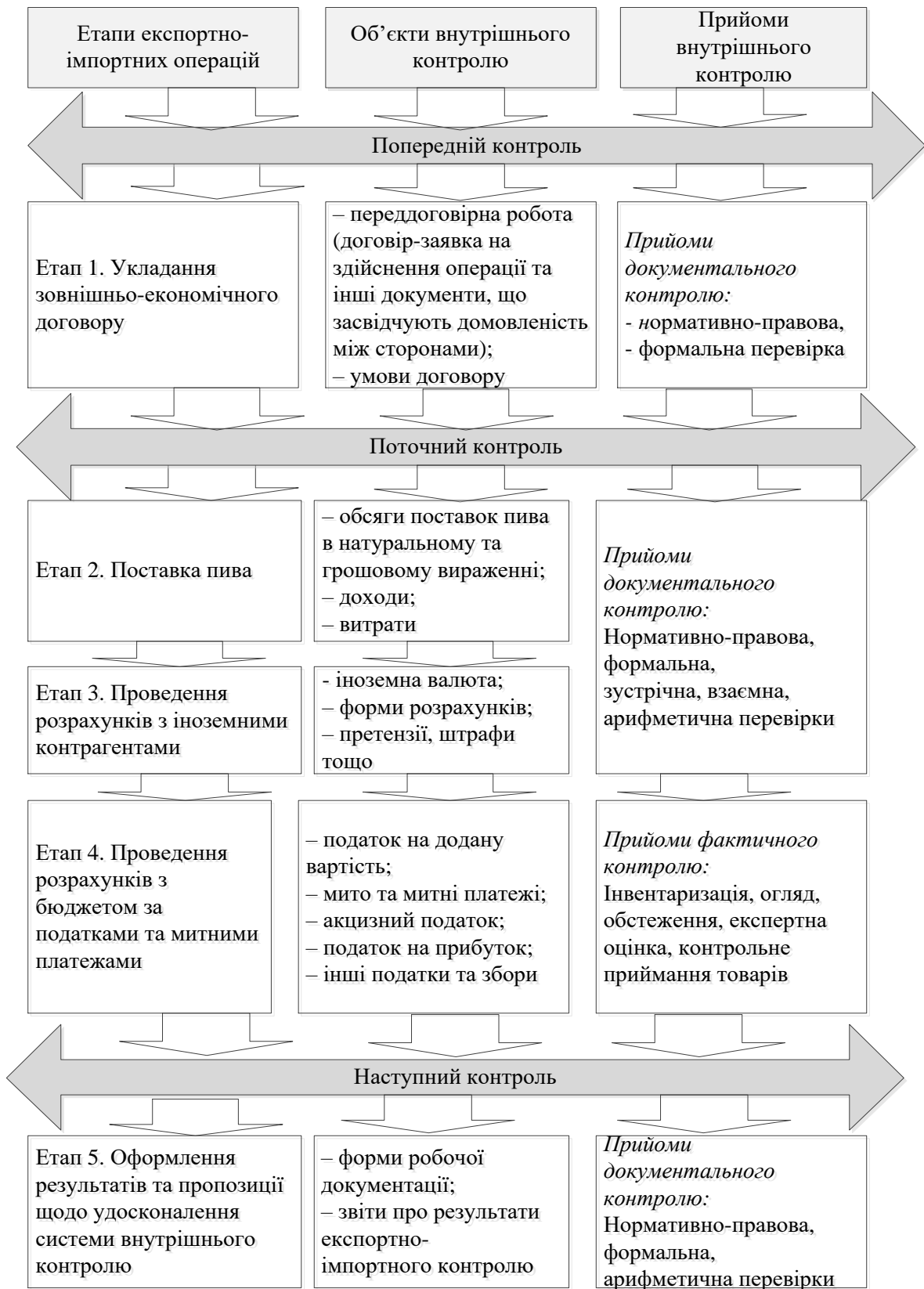

Рисунок 3 – Алгоритм здійснення внутрішнього контролю відповідно до етапів здійснення експортно-імпортних операцій підприємства
Джерело: побудовано авторами на підставі [10]

Також одним з напрямів роботи відділу запропоновано активно здійснювати вивчення сучасних аналітичних підходів і методів дослідження нових зовнішньоторговельних

ринків, оцінювання конкурентної позиції підприємства на зовнішньому ринку, особливо в умовах часткового закриття кордонів внаслідок світової пандемії.

Напрямами подальших досліджень буде оцінювання економічної ефективності запропонованих заходів активізації експортно-імпоротної діяльності.

Література

1. Гринько П. О. Формування системи показників діагностики ефективності експортно-імпоротної діяльності підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. №20. С. 122-125.
2. Волкова І. А., Гірчук І. В. Методика аналізу експортно-імпорتنних операцій в діяльності підприємств. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2010. № 3 (53). С. 53–55.
3. Ковтун Е. О. Управління експортно-імпортними операціями. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. №6(17). С. 205-209.
4. Мельник О. Г., Нагірна М. Я. Концептуальні засади здійснення етіологічної діагностики експортно-імпоротної діяльності підприємств. *Бізнес Інформ*. 2014. № 6. С. 222–227.
5. Малярець Л. М., Моргун Г. В. Аналіз ефективності експортно-імпоротної діяльності підприємства для її стратегічного контролінгу. *Бізнес Інформ*. 2015. № 1. С. 165–171.
6. Решетняк К. Е. Експортно-імпортні операції як основа зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Управління розвитком*. 2017. № 3. С. 30–32.
7. Шепель Н. Г. Чинники впливу на зовнішньоекономічну діяльність промислових підприємств України. *Економіка і суспільство*. 2019. №20. С. 424-432.
8. Ховрак І. В., Д'яченко А. Етичні аспекти проведення аудиту фінансового стану підприємства. *Економічний форум*. 2018. № 2. С. 266-270.
9. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Офіційний веб-сайт ПРАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС УКРАЇНА». URL: <https://abinbevefes.com.ua>

Стаття надійшла
до редакції : 01.11.2020 р.

Бібліографічний опис для цитування :

Ліхоносова Г. С. Фінансові аспекти управління експортно-імпортними операціями підприємств/ Г. С. Ліхоносова, В. М. Маджар // Часопис економічних реформ. – 2020. – № 4 (40). – С. 56–66.

11. Євдокимов В. В., Венцель В. Т. Внутрішній контроль операцій експорту та імпорту товарів. *Вісник Донбаської державної машинобудівної академії*. 2011. №3(24). С. 79-84.

References

1. Grinko, P. (2018). Formation of a system of indicators for diagnosing the effectiveness of export-import activities of the enterprise. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, 20, 122-125.
2. Volkova, I. A., Girchuk, I. V. (2010). Methods of analysis of export-import operations in the activities of enterprises. *Bulletin of Zhytomyr State Technological University. Series: Economic Sciences*, 3(53), 53–55.
3. Kovtun, E. O. (2018). Management of export-import operations. *Eastern Europe: Economy, Business and Management*, 6(17), 205-209.
4. Melnyk, O. G., Nagirna, M. Ya. (2014). Conceptual principles of etiological diagnosis of export-import activities of enterprises. *Business Inform*, 6, 222–227.
5. Malyarets, L.M., Morgun, G.V. (2015). Analysis of the effectiveness of export-import activities of the enterprise for its strategic controlling. *Business Inform*, 1, 165–171.
6. Reshetnyak, K. E. (2017). Export-import operations as the basis of foreign economic activity of the enterprise. *Management of development*, 3, 30–32.
7. Shepel, N. G. (2019). Factors influencing the foreign economic activity of industrial enterprises of Ukraine. *Economy and society*, 20, 424-432.
8. Khovrak, I., Dyachenko, A. (2018). Ethical aspects of the audit of the financial condition of the enterprise. *Economic forum*, 2, 266–270.
9. Official website of the State Statistics Service of Ukraine. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Official website of PJSC "ABINBEV EFES UKRAINE" Retrieved from: <https://abinbevefes.com.ua>
11. Evdokimov, V. V., Wenzel, V. T. (2011). Internal control of export and import of goods. *Bulletin of the Donbass State Engineering Academy*, 3(24), 79-84.

Стаття прийнята
до друку: 28.12.2020 р.

